katkı

AYLIK FİKİR VE SANAT DERGİSİ

YIL: 1, SAYI: 1, 15 EYLÜL 1970, FİATI 2 LİRA

BİR BARDAK SUDA KULAÇ ATMAK ÖZGÜRLÜĞÜ NEYSE, DEMOKRASİYE AYKIRI YASALAR YÜRÜRLÜKTE KALDIĞI SÜRECE, DÜŞÜNCE VE SÖZ ÖZGÜRLÜĞÜ DE ODUR.

Sahibi ve Sorumlu Yönetmen A. E. Güran — Aylık Fikir ve Sanat Dergisi — Her ayın 15'inde çıkar — İlân kabul etmez — Yazışma adresi Gedikpaşa Cami Sokak 40/5 - İstanbul — Yıllık abone: 24, altı aylık: 12, üç aylık: 6 TL.'dır. Gönderilen yazılar yayınlansın veya yayınlanmasın iade edilmez. — Dizildiği yer: Asya Matbaası - Baskı: Haşmet Matbaası.

BAŞLARKEN

I

Abidin NESİMİ

1970 Türkiye'sinde bir sosyalist yayın ve dergi furyası var!. Kitapçı dükkânlarında sosyalist yayınlar ve dergiler yer almakta...

Türkiye'nin sosyalistleri ne bu kadar yayınları, dergileri izleyecek kadar zengindirler, ne de boş vakitleri var. Bundan ötürü, bunlar, bu yayınların, dergilerin hepsini değil, bunlar arasında bir tercih yaparak, bir kısmını izlemektedirler. Genellikle, açık bilimsel sosyalist yayınlar okuyucu bulmakta, revizyonist, oportünist, reformist nitelikteki sosyalist yayınlar ise ilgi çekmemektedir.

Hemen bütün sosyalist dergiler okuyucu bulmamakta, hepsi bir fedakârlıkla çıkmaktadır. Bu fedakârlığın niteliğini ve niceliğini dergilerin bir gurubun, bir ekibin, bir âmme veya özel tüzel kişiliklerin organı olması belliieştirir. Şöyle ki:

Belli bir gurubun organı olan dergiler gurup mensuplarının, belli bir ekibin organı olan dergiler idealist veya ard-düşünceli bir veya bir kaç kişi (mécène) lerin veya âmme ya da özel tüzel kişiliklerin yardımlarına dayanmaktadır.

İdealist ekip yayınları kısa bir süre sonra ya gurup yayınına dönüşür veya kapanır, gider.

İşte, bu müsait olmayan ortamda biz, yayına başlıyoruz. Bunun elbette bir nedeni olacaktır. İşte, bu ilk sözümüzde bunun nedenini anlatmağa çalışacağız...

1970 Türkiye'sinde vatandaş tam bir bunalım içindedir. Şöyle ki: Devlet borçları 72 milyara çıkmıştır, bunların ödenmesi imkânsızdır.

Devlet bütçesi 40 milyardır, normal şartlarda bunun sağlanmasına imkân yoktur.

Ticaret dengemiz üçte bir oranında açıktır; bu açık kapanmazsa yiyecek ekmek, yakacak akaryakıt bulamıyacağız.

Tediye dengemizi, şimdiye kadar ya A.E.T. ülkelerine (özellikle Batı Almanya'ya veya E.F.T.A. ülkelerine (özellikle Avustralya'ya) giden iş-

çilerimizin dövizleriyle yani, (**emek gelirleriyle**) ve Amerika'dan, Sovyetler Birliğinden sağlanan dış yardımlarla, yani (jeo-politik rant gelirleriyle) sağladık. Şimdi bu gelir kapıları tıkanmak üzeredir.

Başlanan ekonomik tesislerin tamamlanması, hizmete açılması için milyarlarca dövize ihtiyaç vardır.

Hayat pahalılığı, işsizlik, vergilerin ağırlığı bütün şiddetile vatandaşın omuzuna binmiştir.

Buna karşılık, bu durumdan ancak yol gösterici değil emredici, finansmanını da içeren bir mikro - dinamik analize dayanan agregatif plan ve proğramla çıkabiliriz. Oysa ki, mevcut hukukî ortam böyle bir planlamaya müsait değildir.

İşte bu ortamda geniş halk kitleleri, düşünürler politika ile, politik mücadele ile ilişkilerini kesip ya günlük nafakalarının teminine ya da bilimsel araştırmalara yöneleceklerdir. Bugün Türkiye'de: 1 — Partilerle, 2 — Seçimlerle, 3 — Parlamento ile,... ilgilenenlerimiz çok azalmıştır. Durum vatandaşların, düşünürlerin partilere girmemeleriyle, girenlerinin de parti kademeleriyle ilgilenmemeleriyle, seçimlere katılmamalariyle, Parlamento üyesi olmağa yanaşmamalariyle sabittir.

Şimdi Türkiye'de partilerle, seçimlerle, parlamentoyla ilgilenenlerin çoğunluğunu bunu bir geçim kapısı yapan profesyonel politikacılarla lisans, döviz, permi... ilh işlemlerinde imtiyazlı duruma girmek isteyen affaireste'ler, iktidar heveslileri... ilh azınlığı da idealistler teşkil etmektedir.

Vatandaşın parlamentarizmden soğuması bize özgü değildir. Kapitalist ülkelerde, sosyalist mücadelenin çocukluk döneminde bu nevi eğilimlerin belirmesi normaldir. Oralarda parlöman'ın yerini alacak başka enstitüsyonlar, alternativler belirmiştir. Örneğin, merkezî devlet yetkilerini mahallî şura'lara, belediyelere, eyalet meclislerine, sendikalara, kooperatiflere ...ilh ve bunların ittihadlarına devir gibi...

Oysaki bizdeki partilerden, seçimlerden, parlamentodan uzaklaşma bu nitelikte değildir. Bizdeki allerji genellikle partilere değil mevcut partilere, seçimlere değil mevcut seçimlere, parlömana değil mevcut parlöman'a karşıdır.

Son zamanlarda bized de Batı'dakine şekilde, benzer biçimde (Parlamento dışı muhalefet) sloganı atılmıştır. [Devrim dergisi]. Fakat, Devrim dergisinin attığı bu slogan Batı'daki parlamento dışı muhalefetle özde çelişir niteliktedir. Çünkü: bunların amacı, sanımıza göre, aldanmıyorsak, bir konvansiyon, bir komita idaresi getirmek ve kendilerini de bu konvansiyon'un, komita'nın müşavirleri kılmaktır.

Bu dikta idaresi, yayınladıkları (agregatif - nazım değil) sektör planlara göre tarihi fonksiyonunu çoktan yitirmiş 1930 - 1934 dönemi Türkiyesini gerisin geriye getirme bir restorasyon idaresi kurmadır.

Bunların diktası, tarihî fonksiyonunu tamamlamış sınıfların tasfiyesini amaç edinen Robespière'ın, Cromwel'in, Cosoth'un... ilh diktası değildir. Bu dikta tarihî fonksiyonunu tamamlamış sınıfların son nefis müdafaasıdır.

Bizce, Türkiye'nin sorunu diktalarla, cuntalarla değil bilimin ışığında konseylerle halkın halk tarafından halk için idaresiyle çözülebilir.

Bu itibarla, biz bütün çabamızı, katkımızı halkın iradesinin tam ve kâmil belirmesini, halkın tam ve kâmil örgütlenmesini, halkın tam ve kâmil iktidara demokratik yoldan gelmesini sağlamakta yoğunlaştırmış bulunmaktayız.

Bugün için acil konu, sosyalizmi gerçekleştirmek değil, 1965'den bu yana olan fiilî durumun (de facto) kanunîleştirmek, onu korumaktır. Esasen, her zaman için def'i mazarrat celb'i menfaattan evlâdır.

1965'den bu yana teessüs eden fiilî durum iki tehlike ile karşı karşıyadır:

1— Fiilen teşekkül eden emek geliriyle tediye dengesini sağlama akımı yerine jeo - politik rantı ikame çabası ,diğer bir deyimle, A.E.T. ülkeleriyle, Sovyetlerle dost Adalet Partisi iktidarı yerine, Wall Street'in emrinde bir Adalet Partisi - C.H.P. büyük kooalisyonunu getirme!

2 — Artık - değeri kamulaştırma motifile şekilde sol özde sağ bir asker - sivil cuntası yolu ile Yunanistan durumuna düşme!..

Hemen şunu söyleyelim ki, bu iki tehlikeyi Türkiye halkının aklı selimi önleyecektir.

Diğer taraftan hâl-ı hazır durum da devam edemez. Çünkü, halı-hazır durumu:

1 — Kişi başına düşen ortalama millî gelir payını orta kültür basamağındaki bir insanın marjinal ihtiyacını karşılayacak kata çıkaracak doğrultuda değildir. (Ekonomik Kalkınma)

2 — Mevcut millî gelirin dağılımı, millî gelirin teşekkülünde kişilerin sosyal rolleriyle orantılı değildir. (Sosyal Gelişme)

Konumuz ekonomik kalkınmayı ve sosyal gelişmeyi sağlayacak düzeni saptama ve onu uygulama yollarını araştırmadır.

Bu da sırasiyle:

1 — Somut durumların somut analizini yapacak bir daimî konseyin toplanmasını,

2 — Bir bilimsel araştırma merkezi kurarak somut durumların somut analizini genelleştirip soyutlamaları gerçekleştirmesini gerektirir.

Dergimizde, Türkiye'yi paryaların, plépelerin, serflerin, gündelikçi işçilerin ülkesi olmaktan çıkarıp anayasamızın meşruluğunu kabul ettiği

yoldan serbest insanların hür iradelerine dayanan bağımsız, millî hukuka bağlı demokratik devlet düzeninde çalışan halkın ülkesi kılmaktır.

Bu da tabiîdir ki ne bir burjuva demokratik devlet düzeni, ne de millî şefin atifetci sosyal devlet düzeni olabilir.

Bu düzen, ancak halkın halk tarafından halk için idaresi düzeni olabilir. Bu düzen de Sokrates'in seve seve baldıran zehirini içmekte tereddüt etmeyeceği bir halkın demokrasisi olabilir.

Pek tabiîdir ki bizim savunduğumuz halkın demokrasisi, Sokrates'i baldıran zehirini içmeğe mahkûm etmeyen her düşünceye saygılı bir demokrasidir.

II

A. E. GÜRAN

Kitlelerin son zamanlarda kazandığı «işgal etme» pratiğini devrim doğrultusunda iyi değerlendirmemiz gerekiyor; çünkü hakim sınıfların yeni oyunlar peşinde olduğuna dair güçlü belirtiler vardır. Bu oyunu bozmak gerekir.

Genel yargı odur ki: hakim sınıflar, sonunun geldiğini anlayınca gidişi mümkün mertebe geciktirmek için reform zikzakları çizerler.

Şu sırada Türkiye'de de hakim sınıflar olağan yönetici kadroyu teşkil eden temsilcileri ile ilk zikzaklara başlamıştır. Ancak gidişin şiddetine göre bu frenin hafif kalacağı yargısı genelleşmektedir. Bu durumda ise hakim sınıfların alacağı en iyi ve denenmiş tedbir darbe ile yöneticilerini değiştirmek ve idare-i maslahatçılığı güvendiği ve daha kaliteli gördüğü elemanlarına teslim etmektir. Gerçekten şu sırada kolayca görülebileceği gibi allâmeler (kaliteli bürokrat ve teknokratlar) yönetim mevkileri dışında birikmektedirler. Askeri bürokrasinin «düşünen beyinleri» denilen elemanları ise yönetici kadronun dışında toplanan bu protestocu teknik adamların (ki bunlar arasında iyi iktisatçılar, iyi sosyologlar, iyi hukukçular, iyi hekimler, gazeteciler, radyocular, sanatçılar «!» vardır.) kalitesinin üstünlüğünü görebilecek kratta teknik akıl ile mücehhezdirler. Oysa devrim doğrultusunu korumak için önce halkı bu «sistemciler» vesayetinden kurtarmamız gerekir.

Diğer taraftan dış politika ortamında da Türkiye'nin iki blok arasında bir denge taşı durumuna getirilmesi gereği gerçekleştirilmeye ça-

lışılmaktadır. Bu durumun politik terminolojide uzun yıllarca yerleşmiş «Amerikancı Türkiye» damgasının silinip, yerine yapıştırılacak yumuşak bir sol etiket ile tescil edilmesini zorunlu kılacağı anlaşılmaktadır. Öyleyse devletlerarası politika da bu teknik adamların devleti ele geçirmesine fetva vermek durumundadır.

Bundan sonra ne olur?

Bloklar arası denge burada devam ettiği sürece iyi reformist (hattâ onlar kendilerine devrimci diyeceklerdir) olarak idare-i maslahat ederler. Ve tıkır tıkır idare ettiklerini görerek kendileri de şaşarlar bu yeteneklerine Ve kendilerine güven glir. Ve yeni devrimci fikirleri baskı yaparak önlerler. Bilimsel çalışmaları, sanatçı arayışlarını lüzumsuz ilân ederler. Her sınıfı kendi içinde adil (!) yönetirler. Fakat sınıflar arası girişimi kesinlikle önlerler. Yani memleketi tam uyuturlar. Zaten daima söylemişlerdir: «Sol gelecekse onu da biz getiririz». Evet bu şekilde solu da onlar getirmiş olur. Ve kimse solculuğu, devrimciliği en iyi bilen (!) bu insanlar önünde perende atamaz. Haddine mi?

İlerde bloklar arası denge kimin lehine bozulursa onun arzu ettiği kadar, onun sistemini uygularlar. Bu çemberi kırmak imkânsız değildir. Fakat şimdikinden daha zordur, herhalde...

Öyleyse bu açıklamaya çalıştığımız daha zor durumlara düşmemek için kitleleri var gücümüzle bir ihtimale karşı uyarmamız gerekiyor.

«Bir askeri darbe veya hükümet yetkilerinin bir askeri cuntaya (veya bir şahsa) devredildiği haberini duyduğunuz an işyerlerinizi işgal edeceksiniz. Ve hemen aranızdan düzenin kaşarlanmış sendikacıları olmıyan temsilciler seçeceksiniz.»

Tabiidir ki buradaki «işyerleri» çok geniş anlamdadır: Fabrikalar, köy toprakları, maden işletmeleri, üniversiteler, liseler, büyük inşaatlar, resmi ve şahsi bürolar v. b.

Bu uyarı güçlü ve geniş çapta yapıldığı takdirde yeni bir darbenin aynen 27 Mayıs gibi yapılabileceğini zanneden ham kadrolar için bir «caydırıcı» olacaktır. Çünkü bu sefer anlayacaklardır ki darbe askerin yalnız birkaç devlet kuruluşu binasını sarması ve yönetici elebaşlarının ele geçirilmesi şeklinde basit olamayacaktır. Her işyerinde halkın direnci ile karşılaşacaklardır. Eğer halka zor kullanırlarsa genel boykota gidilecektir. Daha akıllı kadroları ise bu uyarı devrimci yönde düşündürecektir. Ancak bunların düşüncesi yine de halkın istiyebileceğini tahmin etmek olacaktır. Yani İşçi - Köylü Konseylerini kabul ettiklerini hemen ilân ederek darbeyi yaptıklarında bu konseylerin isteklerini hangi noktada durdurabileceklerini hesaplıyacaklardır.

Onların bu ön düşünceleri sırasında ise (hattâ bizim şimdiden) önerebileceğimiz azami tavizli tez İşçi - Köylü Konseylerinin klasik sendika haline getirilmemesi ve devamlı değişen temsilciler şeklinde işyeri kontrolunu işverenle aynı yetkiyle yapması olabilir.

Demek ki belli bir zaman aralığındaki devrimci akıma ne ad verilirse verilsin biz onun ana devrim yönünde olup olmadığını kontrolla yükümlüyüz. Yukarıdan anlaşılabileceği gibi bize benzer askeri darbelere açık toplumlarda alt sınıfların insiyatifini katmadan onlardan ayrı olarak hakim sınıflar içinde darbecilik oynamak Millî Demokratik Devrim akımını, devrimcilikten saptırır. Şayet darbe olacaksa bunu alt sınıflar ile yaptırabilirsek varacağımız sentez aynı zamanda Millî Demokratik Devrimin zaferi ve bitişi olacaktır. Herhalde aklı başında hiçbir devrimci bitmiyen bir Millî Demokratik Devrim düşünemez.

Evet biz gerçek devrimci yönde olmayan her hareketin hakim sınıfların baskıya giden bir yolu olduğunu biliyoruz. Tarihte Faşizm denilen baskı rejimleri de daima sola göz kırparak gelmişlerdir. **Hareketin devrimci yönde olup olmadığını alt sınıfların özgür rolünün (insiyatifinin) mertebesiyle anlarız.** Bu yönde olmayan hareketleri barajlamak statükoculuk şeklinde gösterilmek istense bile en iyi devrimci yoldur. Statüko zaten devrimden yanadır. Duran şey daima yıpranır. Onun için hakim sınıflar, egemenliklerini sürdürmek için kıvırmak zorundadır. (Reformlarla, darbelerle kadro değişiklikleri) Bu gibi hallerde statükoda demokratik haklara asılarak en iyi devrimci birikim yapılabilir. Acelesi olan hakim sınıfların teorilerini en iyi bilen ve dolayısiyle düzenin bozukluğunu o mantıkla en iyi görüp tamir etmek istiyen bürokratlar, teknokratlardır, yani özdeşleşmiş, evrim çıkmazına girmiş bir kültürün, teknik, deterministik «İki kere iki dört» mantığını iyi bellemiş ve sanatı klişeleştirmiş adamlardır. Biz devrimciler ise onların bu çok iyi bildikleri teorileri çoktan unuttuk (Negation). Onun için biz düzeni tamir değil değiştirmek yolundayız. Ve devrim teorisine daha yeni başlıyoruz.

Kitlelere bu çağrının yapılmasına katılanlar ile katılmayanlar bütün polemik çatışmaların üstünde şu iki niyeti belirliyeceklerdir: Bilimsel Sosyalizmden yana olmak, alt sınıfların yaratıcılığına inanmak ve teknik akıl ile kalıplaşmış reformizm...

Tek yol, tek cepheye de ancak böyle kritik durumlarda kendini ele veren kötü niyetlilerin eliminasyonları ile varılır.

KALEM ve KILIÇ

Fikir esaretine isyan etmiyen, düşünce köleliğine baş kaldırmıyan bir kalem, kınında paslanmaya mahkûm kılıçtan farksızdır. İnsanlığın kurtuluşu için and içmiş hiç bir yiğit savaşçı yoktur ki, — kabzası som altın, fildişi ve yakut kakmalı da olsa — böyle paslı bir demir parçasını silâh yerine kuşanabilsin ve üstelik de bununla övünsün!

TSİAN - HAN - HU VE ÇİNDE KURULAN İLK SOSYALİST PARTİ

K. VEZİROĞLU

Sosyalizmin ilk tohumları, Çine, XIX. yüzyılın sonlarında girmiştir. Bu tohumları taşıyıp getirenler, Avrupa'da ve Japonya'da okuyan Çin öğrencileri idi. Tahsillerini yaptıktan sonra, yurtlarına dönen bu öğrenciler, sosyalist fikirleri ve görüşleri memleketlerinde yaymışlardı. Gazeteler çıkararak, konferanslar vererek, sosyalizmi memleketlerine tanıtmışlardı. Ve, aynı zamanda, Çinin entellektüel merkezlerile temas sağlama yolile, bu işi başarmışlardı.

Çinde, sosyalizmin en ateşli yayıcılarından biri ve o ülkedeki ilk sosyalistlerin en ünlüsü Tsian - Han - Hu'dur.

Tsian - Han - Hu püblisistti. Meşhur Alman sosyalisti August Bebel'in «Kadın ve Sosyalizm» (**Die Frau und der Sozialismus**) adlı eserini okuduktan sonra, büyük bir coşkunluk duymuş; bütün varlığile, yurttaşları arasında, sosyalist nazariyeleri yaymağa koyulmuştur. Tsian - Han - Hu, öyle bir aşk ve şevkle işe sarılmış, öyle büyük bir çaba harcamıştır ki, bir süre sonra, bu meslekten yana pek çok insan yetiştirmiştir.

Tsian - Han - Hu, yıllarca, o koca ülkeyi baştan başa dolaştı. Çinin her yerinde, her köşebucakta, sosyalist çekirdekler meydana getirdi; ve, böylece devrimci sosyalist hareketi hazırladı. Çok geçmeden de, bunların etkileri görüldü.

1911 yılının başında, Tsian - Han - Hu sosyalist bir gazete yayınlamıştı: adı, **Sosyalist Yıldız.** Gazeteden başka, bir de Dernek kurmuştu. Derneğin amacı şuydu: Sosyalist literatür incelemelerini kolay anlaşılır biçime sokup yığınlara sunmak ve halka indirmek.

Çin Devrimi patlak verdiği zaman, tamamile teşekkül etmiş, et ve kemik kazanmış bir Sosyalist Parti, yerine iyice oturmuş; ve, Çinin siyasî hâdiselerinde, Çindeki politik olaylarda ağır basan bir yer kazanmış bulunuyordu.

Bu yeni Parti, ÇİN SOSYALİST PARTİSİ, her yana dal budak salmış sayısız kollarile, yüzbinlerce üyeyi kucaklamış ve bağrında toplamıştı.

Sosyalizme düşman Partiler, Çin Sosyalist Partisi'ne karşı amansız bir savaşa girişmekte gecikmediler. Bir süre sonra, parti dağıldı, parçalandı ve Tsian - Han - Hu Amerika'ya kaçtı.

Tekrar Çine döndüğü zaman, taraftalrarından hemen hiç birini bu-

lamadı. Eski prestijini de kaybetmiş gibiydi. Fakat, o, yılmadı ve faaliyetine devam etti. Memleketin siyasî hayatında oynadığı rolü, kazandığı yeri, 1917 Ekim Devriminden sonra, tekrar elde etti.

Tsian - Han - Hu'yu, 1921 de, Moskova'da görüyoruz. Dışişleri Komiserliği salonlarından birinde, Sovyet Hükûmetinin organize ettiği Uzak Doğu komünistlerinin bir toplantısına katılmış bulunuyor. Bu toplantıda, Çin işçileri lideri Li'nin nutkundan sonra, o, söz alıyor. Li tarafından verilen nutkun konusu, 1884'ten itibaren Koredeki devrimci hareketti. Li'nin bu nutkundan sonra, Tsian - Han - Hu, ÇİN SOSYALİST PARTİSİ adına söz almış ve hazırladığı raporu okumuştu. Raporun başlığı şuydu: «Devrimci Çin ve Enternasyonal». Bu rapor; **Periyodik Rus Basın Bülteni**'nde yayınlanmıştır (Dışişleri Bakanlığı Yayınları, No: 99, Kasım - Aralık 1921)

Bu raporda, Tsian - Han - Hu, iktidarın merkezleşmesi imkânsızlığına işaret ediyor ;ve, buna sebep olarak ta, nüfus artışını gösteriyordu. Onun tezine göre, Çinde nüfusun heybetli çapı merkezleşmeğe engeldi.

Tsian - Han - Hu, raporunu, şu sözlerle bitiriyordu:

«Çin için, ÖZEL BİR SİSTEM KURMAK GEREK. Fakat, her hâlükârda, bir Sovyet yönetim sistemi kurmaktan başka çıkar yol yoktur.»

MADDECİ TARİH ANLAYIŞI:

Manifest'te Maddeci Tarih Görünüşünün Formülleri

— Mahmut Baladuroğlu —

«Enternasyonal Komünistler Birliğinin programı» olan ve Marx'la Engels'in imzalarını yan yana taşıyan Komünist Partisinin Manifesti (**Manifest der Kommunistischen Partei**) birinci önsöze başlarken der ki:

«Komünistler Birliği, o zamanki ahvalde ancak gizli olabilen bir enternasyonal işçi kurumu, 1847 kasımında Londra'da akdettiği bir kongrede, aşağıya imzasını koyanlara her yere açıkça yayılacak olan teorik ve pratik mufassal bir parti programının kaleme alınması vazifesini verdi.»

Sonradan, belgelerin incelenmesi göstermiştir ki, kasım ayının sonunda toplanan İkinci Kongre, **Birlik** adına bir bildiri yazmak vazifesini

Marx'a vermiştir. **Komünist Manifesti** adını teklif eden Engels'ti. Marx, bildiriyi yazarken, Engels'in hazırladığı kateşizm projesinden faydalanmıştır. Fakat, **Birliğe** karşı siyasî sorumluluğu yalnız kendisi yüklenmiş ve Manifest yalnız onun kaleminden çıkmıştır. Marx, aralık başında üstüne aldığı bu işi şubat başında bitirebildi. Müsveddeler Şubat İhtilâlinden birkaç hafta önce matbaaya gönderilmiştir. Eser, 1848 şubatının ikinci on beşinde, Şubat İhtilâlinden birkaç gün önce yayımlandı.

«Marksist komünizmin ilk programı» sayılan ve «yüz cilde bedel» tutulan **Manifest**'in bilhassa ilk üç bölümünde bir formül bolluğu göze çarpmaktadır. Denebilir ki, bu anıt - eserin fikir yapısı, baştan başa formüllerle çatılmıştır. Bunlara toplu bir göz atalım:

Üretim esasından hareket eden **Manifest**, her şeyden önce, buhar ve maşinizmin sanayi istihsalinde yaptığı inkılâbı ele alıyor; makinacılığın, modern endüstrinin ve ticaretin rolünü belirtiyor. **Manifest**'de, ticaret ve endüstrinin ilerlemesi veya geriliği âmil ve sebep olarak karşımıza çıkar. Aile bağlarını koparan büyük endüstri olduğu gibi, endüstrinin ilerlemesi sınıf zıttiyetlerini geliştirir; endüstrinin inkişafı sınıf şuurunu artırır, mülkiyeti kaldırır. Ve önce endüstri sonra politika gelir.

Daima, önce endüstri, sonra politika. Fakat, araya da sınıf girer. Esasen, sınıf, **Manifest**'te, çok geniş ve merkezî bir yer tutmaktadır. İstihsal âletlerinden şuura kadar her şey onunla ilgilidir. **Manifest**'te, gerçek sosyal temel olarak sınıfı görürüz. Üretim ve tedavül vasıtaları ise sınıfın teşekkülünde temel işini görmektedir. Demek ki, sınıf bunlara dayanır. Sınıf üretim tarzının mahsulüdür ve kendine has üretim tarzını da ister istemez kabul ettirir. Sınıf gelişmesi ve siyasî ilerleme muvazilik arz ettiği gibi, bir sınıfın siyasî hâkimiyeti iktisadî hâkimiyetinin peşinden gelir. Devlet iktidarına siyasî karakterini veren de sınıf zıttiyetleridir. Her sınıf savaşı bir politika savaşıdır. Politika iktidarı bir sınıfın diğerini ezmesine yarar.

Tarih nedir? Hukuk nedir? Hükümet ve Devlet nedir? **Manifest**'de bu sorulara verilen cevaplar hep sınıf damgasını taşıyan tariflerdir. Tarih, sınıf savaşları ve sınıf antagonizmalarıdır. Hukuk, kanun haline sokulmuş sınıf iradesi; hükûmet, sınıfa ait müşterek işleri çeviren bir heyet; Devlet ise, hâkim sınıf teşekkülü.

Şimdi, yaşama şartları, yaşayış durumu ve maddî şartlar üzerinde duracağız:

a) Yaşayış şartları ticaret ve endüstriye uygun düşer;

b) Mücadeleyi doğuran, sosyetenin yaşayış şartlarıdır;

c) Yaşayış şartları millî sınırları ve zıttiyetleri siler;

d) Sınıfa has maddî yaşama şartları sınıf iradesini tâyin eder;

e) Sınıfın kurtuluşu için maddî şartlar gerektir;

f) Siyasî karakteri tâyin eden yaşayış durumudur;

g) Politika yapısı ile maddî yaşama şartları arasında uygunluk bulunur;

h) Yaşama şartları değişince şuur da değişir.

Şunu da kayd edelim ki, maddî yaşama münasebetleri deyince iktisadî münasebetler yani ekonomik ilişkiler anlaşılır. Bunlar **Manifest**'de müteradiftir.

Demin, şuura kadar yükseldik. Fakat, ne kadar yükseklere çıkarsak çıkalım maddî zeminden ayrılamayız. Zira, fikrî istihsal maddî istihsal ile beraber değişir.

Şimdi, istihsal âletlerinden başlayarak, tekrar mücerred mefhumlara yani soyut kavramlara ulaşalım.

İstihsal âletleri ve istihsal vasıtaları:

a) İstihsal âletleri ve taşıma vasıtaları medeniyet âmilidir;

b) İstihsal ve tedavül vasıtaları sınıfın teşekkülünde temel işini görür;

c) Modern istihsal ve tedavül vasıtaları eski mülkiyet münasebetlerini parçalar;

d) İstihsal vasıtaları illet, politika ise neticedir.

İstihsal tarzı:

a) İstihsal tarzının mahsulü sınıftır;

b) Sosyal münasebetler istihsal tarzına bağlıdır.

İstihsal kuvvetleri:

a) Modern istihsal kuvvetlerinin modern istihsal münasebetlerine karşı isyanı;

b) Mülkiyet münasebetlerinin istihsal kuvvetlerine engel oluşu:

c) İstihsal kuvvetlerile mülkiyet münasebetlerinin çatışması.

İstihsal ve mülkiyet münasebetleri:

a) Mülkiyet münasebetleri istihsal ve tedavül vasıtalarından ayrılamaz;

b) Yeni istihsal vasıtaları eski mülkiyet münasebetlerini parçalar;

c) İstihsal ve mülkiyet münasebetleri sosyal münasebetleri doğurur.

Sosyal münasebetler:

a) İstihsal tarzına bağlıdır;

b) Tabiatın ve aklın ebedî kanunları değildir, istihsal ve mülkiyet münasebetlerinden doğar ve geçicidir;

c) Değişince şuur da değişir.

Fikirler, teorik anlayışlar, şuur:

a) İtikatlar ve fikirler sosyal münasebetlerin peşi sıra gelir;

b) Fikirler sosyal şartlara bağlıdır:
c) Fikirlerle mülkiyet şekilleri ve mülkiyet münasebetleri arasında rabıta vardır;
d) Fikirler istihsal ve mülkiyet münasebetlerinden doğar;
e) Yaşama şartları, sosyal münasebetler, sosyal hayat değişince fikirler, anlayışlar, mücerred mefhumlar, bir kelimeyle şuur da değişir.

Son olarak, fikir ve şuurla sınıf arasındaki münasebete dair formülleri sıralayalım:
a) Hâkim fikirler hâkim sınıfın fikirleridir;
b) Sosyal şuur şekilleri sınıf antagonizmalarına bağlıdır;
c) Fikir adamları sınıf zıttiyetlerinin üstünde ve bu zıttiyetlere yabancı kalamazlar;
d) Nazarî görüşler sınıf savaşının, bir tarihî harekete ait gerçek şartların umumî ifadesidir;
e) Sosyalizm cereyanları sınıf menfaatini temsil eder;
d) Sosyalist ve komünist literatür sınıf savaşının edebî ifadesidir.

Marx ve Engels, devrimci sınıfı temsil eden devrimci düşünücülerdi. Komünistlerin gayelerine ihtilâl yolile varacaklarını açıklayan ve dünya proletaryasını birleşmeğe çağıran **Manifest**'in temelini sınıf savaşları en beliğ şekilde ifade ediyor.

BİR TRAJEDİ DEHASI

Abdülhak Hâmid'e edebiyat seyr-ü seferlerinde Corneille, Hugo, Shakspeare ile Şeyh Sadi klavuzluk etmiş. Hâmid, Goethe'nin yalnız **Faust**'unu operada, Byron'ın yalnız Sardanapal'ini Sardanapal'de, Dante'nin **Cennet** ve **Cehennem**'ini de bir nebze ötede beride görmüş. Hâmidin, matteessüf, kaçmaktan kovalamaya, yazmaktan okumaya vakti olmamış!

Son yıllarda, «Şair-i âzam»ı gölgede bırakan bir trajedi dehası parladı ve Avrupa festivallerinde, bütün uygar dünyanın gözlerini kamaştırdı. Zootekni laboratuvarında haile yaratan büyük trajiğimiz Salâhaddin Batu'dan bahsetmek istiyorum.

Batu'nun da Hâmid'i andıran bir yanı var. Onun da yazmaktan ve çevirmekten okumaya vakti olmuyor ve Omeros'taki ilâhî güzellikleri duyacak kudreti olmadığı için de, o meşhur **Helena**'sında, — kasap dükkânlarındaki sığır etleri gibi — yerlere kanlı cesetler uzatmış.

Batu'nun tasvirlerindeki kudret, üslûbundaki ihtişam — kelimenin en trajik anlamiyle — korkunçtur. Ne eski Yunan trajiklerinde, ne de Shakspeare ve Racine'de bu çeşit mısraların benzerlerini bulamazsınız. Böyle mısraları bulabilmek için, Kel Hasan'ın Tiyatrosunda «icrây-ı lu'biyat» eden tuluatçılara kadar uzanmak gerek!

HALKIN VE İNSANLIĞIN YARARINA KULLANDIRILMAYAN BİLİM

İrfan TAN

Giriş:

Bilimsel gelişmeler, edebiyattan sosyolojiye, günlük hayattan ülkeler bağıntısına kadar çok şeyin temelden gözden geçirilmesini gerektirecek bir evreye vardı. Ancak otomasyon ve elektronik - sibernetik teknolojilerin gelişmesi, öteki alanlardaki gelişmeler, Ford ve Xerok Şirketlerinin başdanışmanı Prof. Dr. J. E. Goldman'ın umduğu gibi II. Sanayi Devrimi şartlarını hazırlamada tek yeterlik midir? Yani Sanayi Devrimi tröstlerin çıkarları ve sınıfsal çıkar savaş ve rekabetin dışında yalnız teknolojik gelişimin mi sonucudur? İnsanlığın teknik ihtiyacı bilimi 10 üniversiteden çok ileri götürür. Ancak hakim sınıf bu ihtiyacı, kendi çıkarlarını yeni doğrultuda düzenledikten ve bu düzenleme süresince gelişimin uygulanışını durdurttuktan sonra, karşılamıştır hep. Bu yazı serisinde bilimsel - teknolojik gelişmelerden örnek verip, özellikle geliştirilmemiş ülkelerde bu gelişmelerin günlük hayata etkisini, halkın yararına kullandırılmamayla kaybedilenlerin araştırmasını yapacağız. Burada bütün gelişmelerin açıklanması olanağı yok elbet. Bizim 4 ana dalda «(a) Enerji Devrimi (b) Vakum Teknolojisi (c) Elektronik - Sibernetik gelişmeler (d) Tıp - Tarım Teknolojisi«nde vereceğimiz örneklerle tüm insanlığın yeni aşamalara varmasının nasıl ve hangi güçler tarafından engellendiği açıkça görülecek. Bilimsel araştırmanın, sosyal araştırmadan bağımsız yürütülmesi, her uzmanlık dalının diğerleriyle ilintisiz sayılması şartlandırmasını işliyen ve bu yolda küçümsenmiyecek başarıya ulaşan hakim sınıfların Bilim Anlayışını yerleştirip, geliştirme zorunluluğunun gelip çattığı da somutlaşacaktır.

Tek başına yayın sorunların duyurulması ve öğrenilmesi yönünden yararlıdır ama engelleyici güç ve barajların yıkılması için, gerçekten sorunları kavramış yeni ve geniş bir bilimsel araştırıcı kitlesi yaratmak için tam sağlıklı bir örgütlenmeye gitmek tek yol görülüyor. Bu konu dergimizin sonraki sayılarında detaylı şekilde incelenip açıklanacaktır.

Burada kelime kavramlarının karıştırılmaması için iki noktaya değinmek zorundayız.

1) Çağdaş Sanayi, Türkiye'de inatla ileri sürüldüğü gibi ham mad-

deyi işleyip tüketime sunan fabrikalar değildir. Örneğin bir taşıt fabrikası ürettiği taşıtın tümünü ülkemiz içinden sağlanan parçalarla yapsa bile gerçekten çağdaş anlamda bir sanayimiz olduğunu söyliyemeyiz. Artık çağdaş sanayi «fabrika üreten fabrika»dır.

2) Enerji Devrimini ve diğer yeni teknolojilerin uygulanmasını önliyen dış güçler ve iç ortaklarından söz edeceğiz sık sık. Gelişlirilmemiş ülkelerde tam bağımsızlık teknolojik - bilimsel aşamalar için şart oluyor. Tek şart değil elbet. Kapitalist - Liberalist sistem alındığında ya da milli burjuvazi yaratma yollarına girildiğinde de, sistemin varoluş nedenine aykırı davranılamıyacağına göre, kişiler eliyle statüko hiç bir yönde değiştirilemiyecektir. Yani Enerji Devrimi ve teknolojik - bilimsel aşamaların yapılabilmesi, ürünlerin halka aktarılabilmesi için Kapitalist - liberalist olmıyan bir düzenin kurulması, tam bağımsızlık kadar gereklidir.

Vereceğimiz örneklerde, sınıfsal anlayış ve kriterler gözden kaçırılarak, sonuçlara varmak, ancak hayalcilerin ve iyimserlerin yapacağı iştir. Piere Curie «Bilimin ilerlemesinin insanlığı kurtarma» iyilikçiliğinde olduğu inancını taşırken, Jean Perrin «Bilimi ilerleten sosyal adaletsizliği de ilerletir» diyordu. Burada, hakim sınıfın bilim anlayışı yıkılmadan, yerine yeni sınıfın bilim anlayışı konmadan, kalın duvarlarla çevrilmiş görev bölümü değiştirilmeden, bu yönde zorlama ve çabalar ortaya konmadan yapılacak tartışmaların iyimser - kötümser dioloğundan, gevezeliğinden ileriye gitmeyeceği yargısıyla «giriş» yazımızı bağlıyalım.

MUTLAK HAKİKAT

Bugün, Türkiye'de, SOSYALİST HAREKET alabildiğine dağılmış ve parça parça bölünmüştür. Bu harekete katılanlar, gruplar ve grupcuklar halinde kümeleşmekte, bu kümeler ve kümecikler — gelenekten de gelen bir kuvvet ve eski alışkanlıklarla — kolayca **tekkeleşmektedir.**

Pek tabiîdir ki, HER TEKKE ŞEYHİ, MUTLAK HAKİKAT'İN ANCAK KENDİ TEKELİNDE BULUNABİLECEĞİNE inanacak ve her vasıtaya baş vurarak, müritlerine bunu telkine çalışacaktır.

---

* * *

Devekuşu Sosyalizmi

1912 de, bir parti organı olarak, yayın hayatına atılan **İfham**'ın müdiri Mustafa Suphi, sermuharriri de Ahmet Ferit'ti: «Millî Meşrutiyet Fırka-i siyasiyesinin mürevvic-i efkârı Türk gazetesidir.» Bir süre sonra, Mustafa Suphi'yi başyazar olarak görüyoruz (No: 68) Daha sonra yine müdür oluyor (No: 111).

İfham, 23 Temmuz 1919'da, yeniden yayınlanmaya başlamıştır. 10 uncu sayısında «Hükûmet tarafından tevkifi emr edilen sâbık Üçüncü Ordu Müfettişi Mustafa Kemal Paşa»nın; 61 inci sayıda da, Lenin ve Troçki'nin resimlerini basmıştı.

İfham'ın bu serisinde, Rusya ve Almanya'daki devrim olaylarına yer verilmiş; Lenin ve Troçki'den başka Bellakun, Roza Lüksemburg, Karl Libknekneht'in isimleri üzerinde durulmuştur.

Fransız Komünist Partisi, Türkiye'deki Millî Kurtuluş Hareketini desteklemişti. O tarihlerde, **Humanite**'de, emperyalist istilâya karşı Türkleri savunan pekçok yazı yayınlanmıştır. Bunlardan biri de Paul Louis'nin imzasını taşımaktaydı. Paul Louis, bu yazısında İstanbul'un Türk kalması gerektiğini savunuyor; halkının çoğunluğu Türk olan bu şehrin başkalarına verilemiyeceği fikrini ileri sürüyordu. **İfham** bu yazıyı çevirerek sütunlarına geçirmiştir (No: 169).

Türkiye ile ilgili işçi ve sosyalist hareketleri de **İfham** sütunlarında yer bulmuş; çeşitli vesilelerle Türk sosyalistlerinin birçoğunun adları geçmiştir: Lemi Nihat, Mehmet Vehbi, Nizami Âli, Ustabaşı Süleyman, Ethem Nejat, Dr. Şefik Hüsnü, Sadrettin Celâl, Dr. Refik Nevzat, Vlâhof Efendi, v.s.

Biz, şimdi, bu gazetenin 149 uncu sayısında yer alan (29 Aralık 1335 - 1919) bir yazıyı, dilini biraz rötuş ederek, sunacağız. «Sosyalizmde Devekuşları» başlığını taşıyan ve esas itibarile Numan Efendi'yi savunan bu yazı o devirdeki sosyalizm tartışmaları hakkında fikir edinmemize yarıyacak küçük bir örnek niteliğindedir:

«...Ya şu dört buçuk sosyalistin Numan Efendi'nin mebusluğuna itiraz etmesine ne dersiniz?

Memleketimizde üç sosyalist partisi var. Birisi, **İşçi ve Çiftçi Sosyalistleri**, onlar karışmadılar, Binaenaleyh kendilerine karşı sözümüz

yok. Numan Efendi'nin seçilmesine itiraz edenler asıl öbürleri...

Yani hangileri? **Sosyal - Demokrat** ile, ismini bile hatırımda tutmadığım diğer biri.. Bu iki sosyalist fırkası, Numan Efendi'ye muarız... Numan Efendi kendilerinin namzedi değilmiş? Olabilir ya... Sizin gibi dört buçuk adamın toplanıp ta, isminden başka bir şey bilmediğiniz Sosyalist Fırkanızdan bir Numan Efendi elbette daha kuvvetli olur. Çünkü siz, dört beş işsizden başka bir şey değilsiniz. Sizin gücünüz de, elbet, sosyalizmden anladığınız sınırlı anlam kadar, yani dört beş kişilik olur.. Numan Efendi ise ,hiç olmazsa bir fabrikanın ustabaşısı. Amele teşkilâtının çarkları içine girmiş bir adam... Numan Efendi amelî pratik bir sosyalist .. Bu mesleğin ilmine vakıf mı, değil mi; bilmem; fakat benim için, sosyalizmin ne pratiği, ne de teoriği ile ilgisi olmıyanlara nazaran elbette tercihe değer.

Frenkler, Doğu garib şeyler diyarıdır, derler; pek doğru. Bu garabetin bir örneğini Numan Efendi'nin seçilmesine itiraz eden Sosyalist Fırkaları gösterdi... Düşünün bir kerre... Sosyalist Fırkaları, bir amelenin mebus olmasına itiraz ediyorlar. Niçin? Çünkü kendi namzetleri değilmiş. Yani, münafese, dedikodu meselesi... Numan Efendi yeni Sosyalist Fırkasının namzedi olmasa bile,, memleketimizin diğer sosyal sınıflarından çıkan mebuslara nazaran, kendisinin seçilmesi, işçi ordusu için elbette bir kazançtır. Bu kazanç ise, bizde sosyalizm mesleği için atılmış bir ilerleme adımıdır. Halbuki, bu ilerleme adımına ilk itiraz eden kim? İki Sosyalist Fırkası... Buna sadece ayıp derler. Ey Karl Mark; ey Lasal... Gel de senin mesleğin namına, ne garabetler gösterildiğini seyret!

Bilmem kim naklediyordu: Bizim Ayan âzasından (Senato üyelerinden) biri, bir gün kendisini tezkiye maksadile:

— Ben Senatörüm, politika ile uğraşmam! demiş.

A mubarek, o halde Senatoda ne işin var...

Bizim Sosyalist Fırkaları da sosyalist ama, işçi mebusuna karşı, ona muarız. İşte **devekuşu şeklinde sosyalizm** buna derler...

Azizim Numan Efendi, siz bu kuru gürültülere hiç kulak asmayın!» (1)

ŞEYH SERVET EFENDİ'NİN BİR AÇIKLAMASI

Büyük Millet Meclisi'nde Bursa Mebusu Şeyh Servet Efendi, **Halk İştirakiyun Fırkası**'nın kurucularındandı ve merkez-i umumî üyesi idi.

---

(1) Kendisine «millî sosyalist» sıfatını uygun bulan Numan Efendi hakkında BR. A. Cerrahoğlu: Türkiye'de Sosyalizm (1848 - 1925), S. 241-242.

Kendi deyişine göre:

Rejim ve politika meselelerinde ideali DEMOKRATİK'ti. Sosyal ve moral ideali de MUHAMMED'İN DEVRİNDEKİ ORTAK SAMİMİYETE DÖNÜŞ.

Halk İştirakiyun Fırkası'nın faaliyeti, alınan kararla, durdurulmuştu. Şeyh Servet Efendi ,o güne kadar, kendisini partili sayıyordu. Fakat, **Halk İştirakiyun Fıraksı,** yeniden faaliyete geçtiğine dair bildiri yayınlayınca, bir açıklama yapmak zorunluğunu duydu. Bu açıklama, Anadolu'da Yeni Gün gazetesinde yayınlanmış ve parti organına da aktarılmıştır.

Şeyh Servet Efendi, bu açıklamasında: Partinin bildirisi hakkında bilgim yoktur; benim re'yime de müracaat edilmiş değildir, diyordu. Şahsî içtihadım, mukaddes idealin aydınlatma işinde ferd olarak ve sürekli çalışmak benim için en büyük şeref ve görevdir. Bununla beraber kişiliğim bir ilim çemberinin dışına çıkamıyacağından, bundan böyle, hiç bir parti ile ilişkim yoktur; bağlı değilim.

İşte, Şeyh Servet Efendi'nin III üncü Enternasyonal'e bağlı bir komünist partisi olan **Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası**'ndan ayrılışına dair yaptığı açıklama bundan ibarettir.

Bu açıklama, **Anadoluda Yeni Gün** gazetesinde yayınlandıktan sonra **Halk İştirakiyun Fırkası**'nın organı olan **Emek** dergisinin, 4 üncü sayısında da (kapakta, işte), aktarma suretile, ikinci defa olarak basılmıştır. Açıklamayı olduğu gibi aktaran dergi kısa bir not ta ekliyor; Şeyh Efendinin yazılarına sayfalarının açık olduğunu bildiriyordu. Böylece, aradaki dostluk bağlarını büsbütün koparmadığını anlatmak istiyordu.

Açıklamayı, belge olarak, sunuyoruz:

«Bir İzah

Aynen derc ediyoruz:

İdarî ve siyasî mefkûrem (halkçı), içtimaî ve ahlâkî mefkûrem de (Arsr-ı Saadetteki samimiyet-i müşterekeye rücu). Bu bapta tenvir-i muhit için tesis edilen **Halk İştirakiyyun Fırkası**'nın Merkez-i Umumî âzâsından ve müessislerinden bulunuyordum. Tatil-i faaliyetine karar verilen işbu Fırka'nın faaliyete geçtiğine dair neşr ettiği Beyannameyi gördüm. Bu Beyannameden malûmatım ve re'yim yoktur. Şahsî içtihadım ber vech-i merûz mefkûre-i mukaddesenin emr-i tenvirinde ferden ve daima çalışmayı en büyük bir şeref ve vazife bilmekle beraber şahsiyetim ilmî bir daireye münhasır bulunduğundan artık hiç bir fırka ile alâkadar olmakta mâzur olduğumun gazetenizle ilânını reca ederim.

Bursa Mebusu Şeyh Servet
(Yeni Gün)

KİTAPLAR ARASINDA:

TÜRKİYE'DE İŞÇİ SINIFI

A. CERRAHOĞLU

«Türkiye'de İşçi Sınıfı (Doğuşu ve Yapısı)» adlı eserin sayın yazarı Oya Sencer, önsözde, kitabını şöyle tanıtıyor:

«...Bu araştırmayı yapmış olmaktan ve sosyal tarihimizin bir bölümüne benden sonraki araştırıcıların yararlanabileceği bazı belgeler ve küçük bir katkı getirmekten mutluluk duyuyorum.

Bilimsel bir çalışma olduğuna göre, «Türk İşçi Sınıfının Doğuşu ve Yapısı» her türlü bilimsel eleştiriye, tartışmaya açıktır. Hiç bir bilimsel eserin yanlışsız olduğu iddia edilemez. Mutlaka, bu iddiasız araştırmanın da yanlışları, eksikleri vardır ve bu yanlışlar, eksikler iyi niyetli, objektif, bilimsel eleştirilerin ışığında düzeltilecektir...

Türk İşçi Sınıfının Doğuşu ve Yapısı konulu doktora tezi iki yılda, kitaplıklar dolaşılarak, kişilerin bilgisine başvurularak, eski kaynaklardan imkânlar oranında yararlanılarak hazırlandı. Bir doktora tezinin sahip olması gereken özellikler, tezin konusuna yenilik getirmesi ve kaynakları iyi kullanmış olması, konu hakkında bir sonuca varmasıdır.»

Eserinin «daha çok bir sosyal tarih araştırması» olduğunu belirten sayın yazar, önsözünü şöyle bitiriyor:

«İşte elinizdeki kitabın böyle bir macerası var. Biraz da türlü dedikodulara cevap olsun diye yayınlanıyor. Yanlışlar var, eksiklikleri var. Her bilimsel eser gibi, belki daha da fazla... Bu konuda iyi niyetli, objektif görüşlü okuyucu karar verecektir. Onun kararı bizce, kişisel komplekslerine göre karar veren bilim adamının görüşünden çok daha değerli olacaktır.

Bu araştırma bir Doktora çalışması olarak hazırlandı. Güvenle, içtenlikle, inançla... Kişiler onu kendi kaprislerine, küçük oyunlarına, kliklerine alet ettiler; bilimselliği, amacı, niteliği arada unutuldu. Şimdi bu çalışma konuyla ilgilenenlerin eleştirisine sunuluyor... Yine güvenle, yine inançla, yine umutla ve eleştirilere açık olarak...»

Aşırı bir heyecanla kaleme alınan bu son satırlar, kitabın arka kapağında reklâm işini de görmektedir. Oysa, ilmî araştırma yapanlara

fazla heyecan gerekmez. İlmî ve objektif metotla, ciddî konuları işliyenlerin — uğradıkları haksızlıklar ne olursa olsun, saldırılar ne kadar insafsızca yapılırsa yapılsın — soğukkanlılıklarını muhafaza etmeleri şarttır. Ortaya koydukları eser gerçek bir değer taşıyorsa, bu değeri hiç kimse inkâr edemiyecektir. Kitaplıklarda kaç yıl dolaştığımızı hatırlatmaya da lüzum yoktur. Bir ilim adamı, eserini hazırlarken elbette ki kitaplıklarda ve arşivlerde dolaşır, sokaklarda ve eğlence yerlerinde değil.

Bizde, umumiyetle, Türkiye işçi sınıfı tarihi ile, Türkiye'de sosyalizmin tarihi birbirine karıştırılıyor ve sınırlar muhafaza edilemiyor. Sosyalizm DOKTRİN'dir; işçi hareketleri ve işçilerin verdiği ekonomik ve sosyal savaşlar da PRATİK. Bu konularda acele senteze varmak ve sabırsızlanmak bizi yanlış sonuçlara götürebilir.

Türkiye'de işçi sınıfı ve işçi hareketi ile ilgili konuları işlemek istiyenler sayısız güçlüklerle karşılaşıyorlar. Önümüzde sendikalar, federasyonlar, grevler hakkında sunulmuş monografiler; mahallî etütler; gündeliklerin ,iş ücretlerinin gelişme seyri ve işçi sınıfının kompozisyonu hakkında araştırmalar bulunmadığına göre, geçici bir SENTEZ imkânı bile henüz yok demektir. Buna, bir de Osmanlıca belgeleri değerlendirme ve metinleri deşifre etme zahmeti eklenirse, ne kadar sabırlı ve ihtiyatlı davranmamız gerektiği kendiliğinden meydana çıkar.

Sayın yazar, **Osmanlıca metinleri deşifre edememiştir:**

Ocak 1873 Tersane grevinden bahsederken zikrettiği iki ibareyi okuyalım:

«Bilemeyiz ki mesireleri ishaf olundu mu?» (S. 136)

«Bir aydan beridir sahibi ayâli olanların ismanı gündüz dilenerek akşam tedariki evkat eylediğini (İşçi Kadınlarının nafakalarını dilencilikle sağladıkları: A.C.), ekseri gece yakacak od bulamadıklarını beyan ediyorlar.» (S. 137)

«Mesireleri ishaf» ne demektir? Grevle mesire yerlerinin ne ilişkisi olabilir? Doğrusu: «Mes'ulünü is'af.»

Bahis konusu dileklerin yerine getirilmesi, «Tedariki evkat» değil, TEDARİK-İ EKVAT. Metinde nafakanın tedariki bahis konusudur. EKVAT, kutun çoğuludur.

Deşifre edilemiyen metinlerden sonra, sayın yazarın çıkardığı hüküm: «11 ay işçilere ücret verilmemiştir.» (S. 137)

Oysa bu imkânsızdır. 11 ay ücret almayan işçi yaşayamaz. Hattâ değil işçi, Vali ve benzeri büyük bürokratlar bile yaşayamaz. Nitekim, **Hadika** koleksiyonu incelenirken, sistemli bir tarama yapılsa ve tek sayı ile yetinilmeseydi bu yanlış hükme varılmamış olurdu.

Sayın yazar, kitabında (S. 135-138), 23 Ocak 1289 tarihli **Hadika**'dan aktardığı satırları eksik ve yanlış bir şekilde sunuyor. **Hadika**'da grevle ilgili bütün pasajları vereceğimiz için, yazarın zikrettiği ibarelerle de karşılaştırma imkânı elde edilmiş olacaktır:

«Dünkü gün saat dörtte Bâbiâli'nin Sadaret Dairesi pişgâhında İslâm ve Hıristiyan beş altı yüz kadar amele birikmiş idi.

Bunlar Tersanede müsdahtem dülger, marangoz, baltacı, bıçakçı vesair türlü hidemât-ı şakke ile meşgûl amele olarak böyle umumunun birden tatil-i eşgâl ile Bâbıâli'ye gelmeleri on bir aydanberu maaşlarını alamadıkları üzerine Sadırâzam Hazretlerine arzuhal takdim etmek içünmüş. Saat yedi buçuğa kadar kapının önünden ayrılmadılar. Her şeye dalıp kalmak merakı olan İstanbul halkı ise işlerini güçlerini bırakıp bunların etrafını almıştı ki o vasi' sokak geçilmez bir hale gelmişti. Ne hal ise kalabalık saat yedi buçukta dağıldı, elbette istidalarına cevab-ı şafî almışlardır.

Acaba bu hali de Ajans Röter'in telgrafları Avrupa'ya Enternasyonal teşvikiyle amele tatil-i eşgâl etti diye mi bildirecek?»

Hadika'nın, 27 Ocak tarihli 54 üncü sayısında, «Tersane Amelesi» başlıklı yazıyı da, aynen aktaralım:

«Geçen perşenbe günü Tersane amelesinden beş altı yüz kişinin Babıâli'nin Sadaret Dairesi Pişgâhında tecemmu'la müterakim olan on bir aylıklarının itasını istida ettiklerini yazmış idik.

Bunlar evvelki gün — hattâ bazılarının zevce ve valideleri dahî beraber olduğu halde — yine Babıâli pişgâhına gelerek toplanmışlardır. Bilemeyiz ki mes'ulleri is'âf olundu mu? (Yani, dilekleri yerine getirildi mi?)

Bir de işittik ki bunlar cuma günü Selâm mevkiine gidip arzuhal takdim etmek istemişlerse de bulundukları yerden huruçlarına asker vasıtasiyle mumanaat olunmuş.

Dün de matbaamıza gazete müvezzilerinden birinin yediyle (Tersane amele ve marangoz bîçareli) imzalı bir varaka göndermişler.

Münderecatı o kadar faci', o derece acıklı ki okuyanları elbette dilhûn eyler.

Yiyecek ekmekleri olmadığını bir aydan beridir sahib-i iyâl olanların nisvanı gündüz dilenerek akşama tedarik-i ekvât eylediğini ekser leyâlde yakacak mum bulamadıklarını beyan ediyorlar.

Ve **Hadika**'yı tavsit ile «ya bizim hâl-i zıcret ve sefaletimizi bu varaka ile umum millete bildir veyahut Bingazi ehalisine açtığınız gibi bizim için de bir iane defteri kuşad et, zira açlıktan takatımız kalmadı. Biz-

lere hiç kimse merhamet etmiyecek feryadımızı işit miyecek mi?» diyorlar.

Vakıa TERSANE tahsisât-ı muhammenesini Hazineden tamamen istihsal eylediği halde bunların ücret-i yevmiyelerini on bir aydanberi tedahülde bırakmasının hikmetini bilemeyiz.

Bunlar on bir aydanberi hiç de para almamış değillerdir. Olsa olsa bu on bir aylık tedahül kiminden üç kiminden dört ay arta arta bir kaç senedenberi teraküm etmiş olmalıdır. Çünkü on bir ay parasızlığa amele değil ammal bile tahammül edemez.

Eğerçe bu parayı birden bire ita Tersane Hazinesince müşkül ise bari Maliye Hazinesi tahsisata mahsûben tesviye etse de hem şu biçareler ihtiyaçtan kurtarılmış hem de yâr-u ağyâra karşı ikide birde böyle sokaklara sığmaz galabalığın tekerrür-ü vukuu bertaraf edilmiş olur.

İşte **Hadika**'nın tedbiri bundan ibarettir. Elbette Hukûmet-i seniyye mes'ulünüzü is'âf eder, kimsenin hakkı ketm edilmez hemşehriler.

Gazetenin 28 ocak salı günkü nüshada, ikinci sütunun yukarsında şu havadis var: «Tersane amelesine cuma günü bir aylık verdiklerini FAR DÜ BOSFOR yazıyor.» 29 ocak çarşamba günkü nüshada, birinci sütunun ortasında, şu havadisi okuyoruz: «Pazartesi günü Tersane amelelerine bir aylık daha verilmiştir.»

Şunu da ekliyelim: **Hadika** 54 üncü numarasında yayınladığı «Tersane Amelesi» başlıklı yazı üzerine «Tahdiş-i ezhân töhmetile» 56 ncı sayıdan itibaren iki ay süreyle kapatılmıştı.

AMELEPERVER CEMİYETİ

«Ameleperver Cemiyetiyle ilgili gazete haberi şöyledir: «Der Aliye'de bulunan Ameleperver Cemiyetinin azaları bulunan Mavrini Efendi ve Vasilaki Bey, Mr. Predos, Nuri Bey, Jean İskaçliyari Bey, Zaptiye Müşirî Tedbirû Devletlû Paşa Hazretlerinin cemiyeti meskûre hakkında gösterdikleri himmatı celile ve muaveneti cemileden dolayı beyanı teşekkür ve müammedat zımmında müşarünileyh hazretleri namına imâl ettirmiş oldukları bir kıta altın madalyayı takdim eyledikleri ve müşarünileyh hazretlû numaileyi umuru memurelerinde görülen hüsnü mesaiî badema dahi kendi haklarında berkemâl olan hüsnü teveccühü müşarünileyhlerinin temadisini vaad ve tahsili ehvadı yövmiyeye medarı olmayanlara iş bulmak gibi cemiyeti beşeriyeye faydalı bir muavenete her vakit hazır bulunduklarını cevabı beyan etmişlerdir.» (S. 155-156)

Sayın yazarın **Terakki** gazetesinden (1) iktibas ettiği ve araştırma-

---

(1) Kaynak olarak zikredilen metin **Terakki** gazetesinin küçük nüsha olarak çıkan çarşamba günkü sayısında yayınlanmıştı (No: 114, Hicrî 1288, 14 nisan 1871 -Nisân-ı Frengî 26)

larında kaynak olarak gösterdiği bu ibareler de açıkca ve bir kere daha ispat ediyor ki, Osmanlıca metinler genç kuşaklar tarafından deşifre edilememekte ve ortaya okurları acı acı güldürecek anlamsız bir takım kelime yığınları belge diye sürülmektedir. Çocuklarımız «Müşîr-i Müşterî tedbîr»i, «Vezîr-i Aristo tedbîr»i nereden bilecekler? Himmet'in cem'i «himemât» olacağını nasıl kavrasınlar? Doğrusunun «cemiyet-i mezkûre» yazılması gerektiğini nasıl anlıyabilirler? Ön anlamına gelen Farsça «pişgâh» yerine sanatevi, işyeri demek olan «pişegâh», «Mahmedet» yerine «müammedat» «mûmâileyhimin» yerine «numaileyi», «Müşîrânelerinin» yerine «müşarünileyhlerinin», «Tahsîl-i Ekvât-i yevmiyye» yani **günlük nafakasını çıkarmak** yerine «tahsili evhadı yövmiye», ağır işler anlamına «hidemât-ı şâkke» yerine «şahe» yazdığımız takdirde, bunun deli saçmasından farksız olabileceğini Tanrının ilhamile mi idrak eylesinler?

Terakki gazetesinin birinci sütununda yer alan haberi, aynen, istinsah ediyoruz:

«Deraliye'de bulunan Ameleperver Cemiyetinin a'zaları bulunan Mavrini Efendi ve Vasilâki Bey ve mösyö Vredos ve Nuri Bey ve Jan İskacliyari Bey Zaptiye Müşîr-i Müşterî tedbîri Devletlû Paşa Hazretlerinin cemiyet-i mezkûre hakkında gösterdikleri himemât-i celîle ve muavenet-i cemîleden dolayı beyân-ı teşekkür ve mahmedet zımnında müşarünileyh Hazretleri namına imâl ettirmiş oldukları bir kıt'a altın madalyayı takdim eyledikleri ve müşarünileyh Hazretleri mumaileyhimin umur-i memurelerinde görülen hüsn-i mesaiyi takdirberle badema dahî kendi haklarında berkemâl olan hüsn-i teveccüh-i Müşîrânelerinin temadisini va'd ve tahsîl-i ekvât-i yevmiyyeye medarı olmıyanlara iş bulmak gibi cemiyet-i beşeriyyeye faideli bir muavenete her vakit hazır bulunduklarını cevaben beyan etmişlerdir.»

Tersane-i Âmire grevinin tarihini tesbit hususunda isabetli bir karara varan sayın Oya Sencer «Ameleperver Cemiet»ini ilk işçi derneği olarak kabul eden yorumcuları da tenkid ettikten sonra, bu Cemiyet'in «Ami du Travail»ın aynı olup olmadığı meselesinde tereddüt gösteriyor.

«Hattâ sözü edilen derneğin «Ami du Travail» derneğile aynı olması ve Türkçe gazetenin, haberdeki «Ameleperver» kelimesini «Ami du Travail» karşılığı kullanmış olması düşünülebilmektedir.» (S. 156)

Tereddüde mahal yoktur. O tarihlerdeki Türkçe basın iyice taranırsa «CEMİYETİ-İ AMELPERVER» derneğile de karşılaşırız ki, bahsi geçen «Ameleperver Cemiyeti» budur; ve «Ami du Travail»ın da tam karşılığıdır.

Sayın Oya Sencer, bibliyografyasında, İstanbul'da yayınlanan Fransızca **«Stamboul»** gazetesini zikr etmiyor. Demek ki, henüz bu gazetenin koleksiyonunu taramamış.

«Bir savaş yılı olan 1877 yılında, ülkenin içinde bulunduğu durum, işçi hareketlerine elverişli değildir. **1878 sonlarında hareket yeniden başlar.** Bu defa, özel iş yerlerinde çalışan işçiler greve gitmektedirler. 16 Ekim 1878'de önce duvarcıların, sonra ayakkabıcıların, sonra terzi işçilerinin grev olayları kendini gösterir.» (S. 141-142)

Oysa, 1878 mayısında, İstanbul'da mürettipler grevi kayd edilmiştir. Fransızca **«Stanboul»** gazetesinin mürettipleri, mayısın son günlerinde greve gitmişlerdir.

Bu gündelik gazete, dört sayfa olarak çıkarken, 29 mayıs 1878 çarşamba günü iki sayfa (bir yaprak) olarak çıkmıştı. Mürettip işçiler greve başlamışlar ve ileri sürdükleri dileklerden vazgeçmek istememişlerdi.

Gazete, 30 mayısta tek sayfa olarak çıkmış ve yalnız SUPPLEMENT halinde, intişar ettiğini bildirmişti: SUPPLEMENT DU «Stamboul».

Gazete, 31 mayıs cuma günü de tek sayfa olarak çıkmak zorunda bırakıldı. Tipograf personelinin eksikleri henüz doldurulamamış, işi bırakan mürettiplerin yerine yenileri getirilememişti.

KANUN KANADI VE SANSÜRÜN PENÇESİ

1876 Anayasasının 12 nci maddesi: «Matbuat kanun dairesinde serbesttir» diyordu. Bu madde, Ali Namık'a göre, mantıkî müeyyededen yoksundu: Anlaşılması güç ve affedilmez, önemsiz bir unutkanlık yüzünden! Kanun koyucu, önleyici tedbirleri ve sansürü organize eden 2 Şaban 1281 Kanunun ve 6 mart 1867 tarihli drakoniyen buyrultuyu kaldırmayı aklından geçirmemişti! Bir kelimeyle, basın, Kanunun kanadı altında ve sansürün pençesinde, hürriyete kavuşmuş oluyordu.

CELLÂT

İster kara suratlı bir sansür memuru kılığında olsun; ister, resmen kalktığı halde, matbaa makinelerinin sahibi kılığına girsin; isterse, önceyi kapsıyan sansür heyûlâsı biçimine bürünüp idareten iş görsün: Hürriyet rejiminin en kanlı cellâdı **Anastasie**'dir.

«SOSYALİZMİN ŞER ÇİÇEKLERİ»
veya
«MÜLKİYET NEDİR?»

Cemil MERİÇ

Geçen yüzyılın tanınmış bir iktisatçısı, Batı'nın en büyük dergilerinden birinde çağdaşlarını sosyalizme karşı savaşa çağırıyordu. Üstadı telâşlandıran masum bir kitapcıktı: Sainte - Beuve'ün Proudhon'u. Dehanın dehaya taviziydi bu, yazara göre.. Ama çok aşırı, çok tehlikeli bir taviz. Şiirin «Şer Çiçekleri»ne eğilen o büyük tecessüs, şimdi de sosyalizmin «Şer çiçekleri»ne uzanıyordu. Prodhon'u Baudelaire'e benzeterek küçültmeye çalışan zavallı iktisatçı, daha doğrusu zavallı «burjuva» düşüncesi. Zira bir yazarın değil, bir sınıfın yargısıdır bu.

«Sosyalizmin Şer Çiçekleri» olarak vasıflandırılan «Mülkiyet Nedir?» Proudhon'un kaderini çizen kitap, - Proudhon'un ve Fransız sosyalizminin. Bir şuurun ve bir vicdanın kükreyişidir bu. Düşmanlar ve dostlar kazanır Proudhon. Statükocular için «sokakta tabanca sıkan bir adam»dır artık o; devrimciler için bir yol gösterici, bir bilge. En çok hayranlık duyanlar Paris'teki genç Alman filozoflarıdır. «İlim metodu ile proleter sezişini kaynaştıran bu coşkun zekâ, Almanya'ya lâyık bir filozoftur.. Burjuvaziyi savunanları kendi silâhlarıyla alteder.» (K. Grün). «...amacı, siyasî devrimi iktisadî devrimle tamamlamaktır.» (L. V. Stein) «Mülkiyet nedir, Fransız proletaryasının ilmî beyannamesidir.» (K. Marx).

Proudhon'la Marx'ı uzlaştırmak isteyen «merkez dışıcı» sosyalizmler sık sık bu kitaba baş vururlar. «Mülkiyet Nedir, sosyalizm tarihinde yeni bir aşamanın, ilmî gözlem aşamasının başlangıcıdır.»

Felsefenin Sefaleti çoktan dilimize çevrildi. Türk okuyucusu Proudhon'u Marx'ın hicvinden tanımaktadır. Büyük talihsizlik. Proudhon'suz bir sosyalizm, hatta Proudhon'suz bir batı düşüncesi tasavvur edilemez.

Ararat Yayınevi'nin **Mülkiyet Nedir**'i dilimize kazandırmak istemesi alkışlanmaya lâyık bir davranış. Ne yazık ki bize sunulan tercüme bir garabetler sergisi. Zavallı Proudhon uğrayabileceği felâketlerin en korkuncuna uğramış. Yayınevinin kendisine saygısı varsa bu paçavrayı piyasadan toplatmalıdır.

Önsözden başlayalım. İlk cümle:

«Sizin 9 mayıs 1833 günlü, bayan Suard'ca kurulmuş üç yıl süreli şeref ödeneğini kapsayan kararınızda ,aşağıdaki isteği bildirdiniz.» a) «Sizin... kararınızda... bildirdiniz» nece? b) «üç yıl süreli şeref ödeneği» ne demek? Doğrusu: üç yıllık burs. c) «kapsayan» değil, ilgili veya «değgin».

İkinci cümle:

«Akademi asil memuru her yıl, ... geçen yıl içinde yaptığı araştırmaların... açıklamasını kendisine sunmaya çağırır.» a) «Akademi asil memuru» ne demek? Kimi, nereye çağırıyor bu memur? b) Fransızca metindeki «titulaire» bursu alan, manasınadır. Kısaca Akademi, bursu alan kimseden yıllık bir çalışma raporu istemektedir.

Üçüncü cümle:

«Baylar ben bu ödevi tamamladım». Doğrusu: «Bu görevi yerine getirmek için huzurunuzdayım.»

Dördüncü cümle:

«...araştırmalarımı en kalabalık sınıfın... dirimini düzeltmek yollarına yönelmek için güttüğüm amacı... dile getirdim.»

Beşinci cümle:

«Adaylığımın konusuna bütün bütüne aykırı olmakla birlikte, sizler bu düşünceyi, hoş karşılayarak kabul buyurdunuz.» Doğrusu: «Adaylığımın amacıyla hiç bir ilgisi yok gibi görünen bu düşünceyi hoş karşıladınız.»

Altıncı cümle:

«Ayrıca, bana gösterişli vaitten bozulmaz ve kutsal bir yüküm yarattınız»??? Doğrusu: «Beni değerli tercihinizle şereflendirmek lütfûnda bulundunuz; bu tercih, resmen verdiğim o sözü benim için bozulmaz ve kutsal bir vazife haline getirdi.»

Yedinci cümle:

«O zamandan sonra nasıl namuslu ve şerefli işe giriştiğimi anladım.» Doğrusu: «Karşımda ne kadar asil, ne kadar saygıdeğer insanlar bulunduğunu o zaman anladım.»

Sekizinci cümle:

«Onun ışıklarına göre değer biçmem, iyiliklerine göre kabul edişim, zaferi için uğraşıp didinişim, sonsuz oldu.» a) «Onun ışıklarına göre değer biçmem»? Kimin ışıklarına? Giriştiği «namuslu ve şerefli iş»in mi? Oysa, işin «ışıklarına göre değer biçmek» gibi bir tuhaflık söz konusu değildir tabii. Akademi üyelerinin anlayış ve bilgisine hayranlık söz konusudur. b) «iyiliklerine göre kabul edişim.» Doğrusu: «iyiliklerine karşı duyduğum minnet». c) «zaferi için uğraşıp didinişim», değil, «şanlarını yükseltmek için göstereceğim çaba.»

Biraz atlayalım mı? Sayfayı çeviriyoruz. Önsözün dördüncü sayfası: «Büyüklüğü ve değeri olmayan ortaklaşa noktalara düşmektense,

bence, sorunuz ,işte şöyle anlaşılmış olabilir». a) «ortaklaşa noktalar» değil, «beylik hükümler»; «düşmek» değil, «kendini hapsetmek». b) «anlaşılmış olabilir» değil, «anlaşılması gerek». Kısacası yazar, «bence sorunuzu şöyle anlamak lâzım, yoksa insan kendini beylik hükümlere hapsetmiş olur» diyor.

Bundan sonraki cümleler de birer anlayış ve anlatış harikası:

«Yasa aynı bir babanın bütün çocuklarına miras hakkı tanıyabilirse, bu hakkı bütün torunlarına ve torun-çocuklarına da eşit olarak veremez mi?» a) Bir şart yok, kesinlik var. b) «Aynı babanın bütün çocuklarına miras hakkı» değil, «aynı babanın bütün çocuklarına miras hakkında eşitlik, eşit miras hakkı» tanıyor kanun. Yani yazar şöyle diyor: «Madem ki aynı babanın bütün çocuklarına eşit miras hakkı tanıyor, neden bu hakkı torunlarına, torunlarının çocuklarına da tanımasın?»

Devam edelim:

«Yasa aile içinde yaşça en küçükleri artık tanımazsa, veraset hakkıyla, soyda, oymakta, ulusta daha çoğunu yaratamaz mı?» Mütercim bizimle alay mı ediyor? Türkçe adına bu ne biçim maskaralık? a) «Yasa aile içinde yaşça en küçükleri artık tanımazsa» değil, tam tersi: yani artık kanun aile içinde büyük evlât, küçük evlât, diye bir ayırım yapmıyor. Evlâtların hepsini bir sayıyor. b) «veraset hakkıyle... daha çoğunu yaratamaz mı». Neyin daha çoğunu yaratacak? Yazar der ki: «Madem ki kanun ailede büyük evlât, küçük evlât diye bir fark gözetmiyor, miras hakkı yoluyla böyle bir farkı neden soydan, oymaktan, milletten de kaldırmasın?»

Okuyucudan özür dilerim. Tercüme ilerledikçe tuhaflıklar insanı rahatsız etmeye başlıyor. Gülmek mi, ağlamak mı lâzım bilmiyorum. Tanrı genç okuyucuların yardımcısı olsun.

ÇUVAL

İşçisi şuursuz, köylüsü perişan ve aydını haraç mezat satılık bir ülkede SOSYALİZM lâfzı gerçek özünden sıyrılır ve içine her çeşit kaçak malın sokulduğu bir boş çuval haline gelir. İşçi sınıfının şuurlandığı, köylünün örgütlendiği ve aydınların dinamizm kazandığı bir toplumda ise, SOSYALİZM gerçek devrimci özüne kavuşacak ve kaçak mal doldurulmuş bir çuval olmaktan kurtulacaktır.

SOYUTLAMALAR

A. E. GÜRAN

Artık diyalektiği anlamak için memleketimizde de nesnel şartlar oluşmaktadır. Bu durumda Marksist teoriyi bilmek, Marksist teoriyi kafalar içinde Türkiye'ye uygulamak diye bir şey olamıyacağını anlıyabiliriz. (*) Artık allâme beyinleri içinde oluşmuş mükemmel sistemlerin hakim sınıflara özgü olan kültürün muhtelif gösterilişleri muhtelif reformları olduğunu biliyoruz.

Gerçek devrimci aydınların rolü hakim sınıfların bütünleşmiş aşamacılığını yitirmiş kendi ile özdeşleşmiş, kendi kendine benzemiş olan kültürlerini yadsımaktır. Fikir olarak yadsımak eleştirmek demek ise bu hemen tüketim maddelerinin (ihtiyaçların) de yadsınması şekline dönüşecektir.

Demek ki fikir alanında gerçek bir düzen eleştirisi aynı zamanda ihtiyaçların asgariye indirilmesi demek olacaktır. Yoksa hakim sınıflar kendi reddiyesini bile bile beslemez.

Bu şekilde düzenden atılmış bir insanın tek olarak metafiziğe kaçmadan yaşaması (şayet delirmezse) imkânsızdır. Hakikaten entellektüel tırmanmasını tamamlamadan yani hakim sınıflar içinde bir müddet yaşamadan onları inkâr etme durumun itilmiş olanlarda bu metafiziğe kaçış sık sık görülmektedir. Başkaları ile anlaşma gereği görmiyen bir takım materyalistlerimiz (!) de bu kategoridendir. Yani metafizikçidir, tekkelerinin içinde «illegal mastürbasyon» oynarlar. Ancak hakim sınıflarda gelişimini tamamlamış fertler onları inkâr edince akıllı olduklarına daha çok inandıkları halde fikirlerin toplumsal karakterini bildiklerinden diğer inkârcılarla anlaşmak gereğini kuvvetle hissederler.

İşte hakim sınıfların kendi içlerinden inkârı böyle olur. Bu ilk inkârcı grubun, olan kültürü eleştirerek ve pratik yaşamda (hakim sınıflardan farklı tarz) benzeşerek varacakları anlaşma yollarına, devrimci teorinin ilk yol başları denir. Yani devrimci aydınlar sistem şeklinde (radikal) bir teoriyi bilip anlaşamazlar, bir araya gelip anlaştıklarında

---

(*) Yani zamanında bile (tüm tabiat bilimlerine yayılacak zamanı bulamadığı için) revizyonizme çekilen Marxizmi günümüze aynı şekli ile getirmek Marxizm değil «Marxistizm» dir.

teori ortaya çıkar. Zaten teori için insanların anlaşma yolları da diyebiliriz ki bu anlaşmanın gereği de bir sınıfın reddidir.

Aydınların anlaşacağı somut bir teori varsa bu hakim sınıfların proleterya aleyhindeki anlaşmalarıdır. Marx'ın yaptığı gibi düzenin hükümlerini ters çevirmek lâzımdır doğru devrimci hükmü bulmak için...

Teori varsa insanlar anlaşır değil

İnsanlar anlaşırsa teori var olur.

Tabii ki hakim sınıflar aşamacılığını yitirince gidişi frenlemek için bütün yön işaretlerini ters çevirecektir.

Demek ki esas teoriyi alt sınıflar, hakim sınıfların mirasına konduktan, onları yuttuktan sonra kuracaklardır. Devrimci aydınlar ise hakim sınıfların «dünyanın sonu» gibi gösterdikleri evrim çıkmazına girmiş kültürlerinde (bilim ve sanat olarak) çıkış menfezleri açmak görevindedirler. Muhakkak ki yeni dünya görüşünü bir bebek gibi şartlanmamış beyni ile proleterya getirecektir. Biz ona ihsanda bulunmuyoruz. tam tersi, bu alışmış, bu kanıksamış bu yorulmuş bu çaresiz gözlerimizle artık görmemizin mümkün olmadığı yeni şeyleri göstermesi ve bize hayat vermesi için onları yeryüzüne yalvararak davet ediyoruz.

O halde diyalektik metod gittikçe daha anlaşılır olmaktadır. **Hakim sınıflar alt sınıfların yadsınması ise devrimci aydınlar hakim sınıfların inkârı yani alt sınıfların inkârının inkârıdır.**

Zamanımızın bu en genel diyalektik formülünden (*) artık iyice anlaşılmaktadır ki belli bir tarihi dönemdeki hakim sınıfın alt sınıfı inkârı demek olan artık değer, sınıflaşmanın sebebi değildir. Tam tersi sınıflaşma inkârı, o tarihi konakta özgür emeğin inkârı manasını kazanmıştır.

İnsan düşüncesi kendi kendini aştığı sürece ve bunu öğreteceği alt sınıflar olduğu sürece toplum yapısı sınıfsal olacaktır. Her zaman sınıfsal toplumda hakim sınıf kendi içinden aşılacak ve onların sırrı alt sınıflara öğretilecektir.

İnsanoğlu ilk çağlarda doğa ile direkt mücadelede iken eşek ile aynı sınıfta idi. Eşeğin düşüncesini (reflekslerini) öğrendi, yani onun düşüncesini aştı, onu kullanmasını öğrenerek kendi bir üst sınıf teşkil etti ve doğayı eşekle ayı sınıfa koydu.

Ancak bunu böyle kabul ettikten sonra bugünkü kafayla çıkaracağımız ekonomik adalet sisteminin yarın sınıfsız bir toplum yaratacağı boş hayalinden kurtulur ve dünyadaki yeni sınıflaşma çabalarına karşı verilen mücadeleleri daha iyi anlıyabiliriz. Sınıfsız topluma ancak gittik-

(*) Diyalektiği en genel anlamı ile hareket veya değişim olarak anlarsak «diyalektik formül»ün de diyalektiğe uyması gereğini anlarız.

çe sıklaşacak devrim sıçramalarının dizisinin limit noktasında varılabilir ki bu nokta da sürekli devrim demektir.

Biz şimdiye kadar Türkiye'deki devrimci aydınların birleşememelerini doğal karşılıyorduk. Gerçek bilim adamı olabilecekler dışarılara gidiyor daha geniş ve sert sistemlerde detaylara yönlendiriliyorlardı. Bilimci geçinip burada kalanlar ise tamamen teknik branşlara teknik kafayla hapsedilmişlerdi. Gerçek ve ilk reddiyeciler olması gereken sanatçılar ise batı kültürünü almamış veya tam aldığına inanmamış olmanın ezikliği ile büyük bunalım ve eylemlerini serbestçe aksettirdiklerinden çok muhtemelen orijinal olabilecek eserlerini otorite gördükleri batı eleştirisine kurban ediyorlardı. Halbuki gerçek devrimci aydın olmak için önce bütünleşmiş sanat ve bilim dallarında biraz ilerleyip burnunu «kültür çıkmazı» duvarına çarpması gerekmektedir. O zaman hakim sınıfların aşamacılığının bittiğini anlıyarak onları reddedecektir. Yoksa daha ilerlemek için danıştayda dava açmaya, protesto etmeye, daha üst mercilerden icazet almaya lüzum görmeyecektir. Devrim konaklarında hiç bir zaman devrimci aydınlar üniversiteden icazet almazlar veya başka bir deyişle devrimci aydınlar düzenin kurumları dışında kümeleşmişlerdir. İşte ayrı ayrı branşlardaki bu inkârcıların red sebepleri bir devrim teorisinin ilk iskeleti olacaktır. Devrim teorisinin bu ilk şekli bir bakıma düzeni inkâr edenlerin veya düzenden atılanların alt sınıflar önündeki müdafaanamesidir. Ve alt sınıf hakim sınıfın kültürünün aşılabileceğini sezdiği an onların lüzumsuzluğunu bilfiil gerçekleştirecektir.

İnsanın günlük hayatı, pratiği düzenin içinde ise teorisi de devrimci olamaz. Yani hakim sınıfların teorilerinden başka bir şey olamaz, ancak onların evrilip çevrilmişi olur. Bu teoriler hakim sınıf elemanları tarafından anlaşılır ve beğenilir. Evrilip çevrilmişliği ne kadar çoksa anlatımı ne kadar dolambaçlı ise bunu uğraşarak anlayanlar diğerlerinden önce anlamanın ayrıcalığı zevkini tadarlar. Esasında teorinin ortaya koyduğu ve çözdüğü problemler hakim sınıflardaki herkesin bildiği ve çözdüğü olağan problemlerdir. Ne var ki bu sefer yeni bir problemmiş gibi bir değişik tarzda ifade edilmiştir. Bu teoriler kapalı bir sistemdir ve her derde devadır.

Devrimci aydının tek olarak çıkışı ise yalnız düzenin teorisini ve tüm öğretisini reddederek olur. Bu şekilde teorinin pratik ayakları hakim sınıfların dışında kurulmuştur. Günlük yaşam hakim sınıfların dışına çıkmıştır. İlk başta birbirinden habersiz ön devrimciler bir Diyojen'dir, bir manastırcıdır veya bir nihilistdir. (Gençlikteki sonraki görünüşü olan teröristlik değil) Fakat bunlar çoğalıp pratik benzerlikleri

üzerine anlaşma yollarını tesbit ettikçe, Lenin'ler ortaya çıkar. (*)

İşte bundan dolayı bizde göz göre göre hakim sınıfların içinde aynı şekilde yaşayıp düzen kurumlarına angaje adamların teorisyenlik taslamaları çok komiktir. Hele Engels Üstadın yüz kadar sene önce «Kamu parası ile hür tefekkür mümkün değildir» demesine rağmen..

Bu teorisyenlerin (!) oynaşmaları düzen kurumlarının biribirileri ile şakalaşmasından başka birşey değildir. Bunun en büyük delili işte önümüzde. Bizim sol 1968 Fransa olaylarından esinlenerek son bir iki yıldır kitlelere bir boykot - işgal refleksi kazandırdı. Şu kadar ya da bu kadar denilebilir. Ama bu refleks vardır artık. Ve gittikçe gelişecektir. Diğer taraftan epeydir beklenen bunalım da geldi çattı. Hemen bizim gibi ülkelerde artık geçerli çare olduğu denenmiş darbe haberleri bütün dünyada yayınlanmaya ve adeta davetiye çıkarılmaya başlandı. Yani hakim sınıflar düzen daha bozulursa oynıyacağı taşı belli etti. Ona karşı ne oynıyacaksınız? Bizim solda ses yok. Neye halkı oynamıyorsunuz? Neye bilmiyorsunuz bütün kritik anlarda halkı çağıracağınızı? Yoksa beyninizdeki o lâf kümelerinin altında halkı nerede durdurabileceğinizin teorilerini yapamadınız mı? Oysa halk gitse gitse olağan mülkiyetin temeline kadar gider. Sizin (eğer çalışıyorsa) beyninizin çalışmasına karışmaz. Mülkiyeti kaldırabilir ama düşünceyi kaldırmaz. Değeriniz düşünce ve emeğiniz ise neden korkuyorsunuz?

Esas, hakim sınıfların halkı işe karıştırmadan getireceği yeni yöneticilerden korkun. Çünkü bunalımı dağıtmak için onun bildiği tek çare düşünceyi kaldırmaktır.

Evet, Türkiye'deki bu aşamada artık bilimsel sosyalizmi genel tabiat dialektiği genişliğinde ana hatları ile tüm olarak kavramaya çalışmalıyız. Detay çalışmaları, ihtisas çalışmaları veya teorinin netleştirilmesi, harekete geçtikten sonra eylem içindeki proleteryanın görevidir.

Kavrıyacağımız şey:

Allâme kafalarındaki kapalı sistemler değil

Kitlelerin yaratıcılığına açık metottur.

(*) Gerçek bir örgüt teşekkül etmeden devrimci bir aydının uyduğu formül şudur: Proletarya bilmez, hakim sınıflar bilir, devrimciler ise bilmediğini bilir; bu formülün başka bir anlatılışı da, «her tarihi konak geçmiş konakların sentezi, geleceğin ise tezidir, yâni aynı zamanda bir bitiş ve bir başlangıçtır.

SOSYALİST DERGİLER:

Stalinvârî bıyıklarile, er meydanında teke tek dövüşmek için, Stalin çapında bir cihan pehlivanı seçen Aybar, **Forum**'un son sayılarında, görülmemiş bir şiddetle açtığı yaylım ateşini birden kesti ve **Forum** ansızın kapandı.

Emek, yayın hayatına devam ediyor. **Partizan**, **TİP**'in Eminönü ilçesindeki gençler tarafından çıkarılmaktadır.

Ant: Haftalık yayını durdurduktan sonra çıkmıya başlıyan «sosyalist teori ve eylem dergisi» **Ant**'ın 5 nci sayısı (eylül 1970), şu şiarla okuyucuların karşısına çıkıyor:

«BİLİMSEL SOSYALİST TEORİNİN REHBERLİĞİNDE İDEOLOJİ VE ÖRGÜT BİRLİĞİ İÇİN»

Proleter devrimci AYDINLIK:

İkiye ayrılan AYDINLIK dergisinden biri 9-23 üncü sayısında, dış kapakta, şu şiarları ileri sürüyor: «İşçi-köylü çalışma komiteleri kuralım, bilimsel sosyalizmin yıkılmaz temeli üzerinde proletarya partisi SOSYALİST KURULTAY. Burjuva devlet teorilerini yıkalım! Ege çalışmalarından çıkan sonuçlar modern revizyonizme karşı uyanık olalım.»

Arka kapakta şu satırlar göze çarpmaktadır: «Bugün bir prolater devrimcisi olmak ne demektir? Emekçi yığınların gelişen mücadelelerini birleştirmek ve ortak hedefe yöneltmek için ne yapmalıyız?

Marksizm-Leninizm-Mao Zedung düşüncesini yurdumuzun somut pratiğine uygulamalıyız.

İlkelerimiz şunlardır: Proletarya önderliğinde, halk savaşı yoluyla millî demokratik devrim; proletar devrimci çalışma tarzı; hertürlü oportünizm ve modern revizyonizmle aktif mücadele.»

Sosyalist AYDINLIK dergisine gelince, o da 23. sayısında Mihri Belli imzasıyla «Devrimci Millîyetçilik ile Proletar Enternasyonalizmi» konusunu işlemekte ve, **proleter devrimci Aydınlık**'la tartışmaktadır.

Yazara göre, İLHAN SELÇUK'un karakteristiği şudur: «Aybar-Aren oportünizmine ve CHP'nin ortanın soluna karşılık, bugünün gerçek Kemalizmini savunan bir İlhan Selçuk, Türkiye radikalizminin sözcüsüdür ve bu sıfatıyla devrimcidir, milliyetçidir.»

Belli, bu yazısında «oportünizmin ulusçuluk ve enternasyonalizm ile ilgili bazı iddiaları ele almış; bunların teori bakımından yanlış ve siyasî bakımdan zararlı olduklarını isbata çalışmıştır.

Yazısının sonunda şöyle diyor: «Bütün millî davalarımızı sosyalizmin bilimi ışığında doğru olarak koymayı bilelim. Bunlara sahip çıkalım.»